

Venec (1858.) 150 godina od prvog izdanja

Dr. Štefan A. Ferenčak, SDB

U slovenskoj himnologiji zauzima *Venec* ne samo značajno, nego čak izuzetno mjesto. *VENEC svetih pesmi*, u Prekmurju poznat kao *Venčana knjiga*, dosad je daleko najopsežnija slovenska crkvena pjesmarica uopće: u 8. »pomnoženom« (1907.) i u 9. izdanju (1921.) ima 1 000 (!) brojeva, točnije: 1 037 pjesama. Na 150. obljetnicu 1. izdanja želim *Venec* predstaviti i čitateljima *Svete Cecilije*.

Vijenac molitve i pjesme

Što je *Venec* i kako je zasnovan razabiremo s naslovne stranice njegova 1. izdanja iz davne 1858. godine:

VENEC pobožnih molitev in opravil za očitno službo božjo in druge priložnosti.

Temu je tudi priložen: Venec cerkvenih pesmi nabran iz raznih bukvic slovenskih pesnikov. (sic!) pesnikov. V Mariboru 1858.

Drugi dio, pjesmarica, ima ne samo svoj naslov, nego od 1. do uključivo 8. izdanja s 581-im brojem pjesama, dokad su bili molitvenik i pjesmarica

vezani u jednoj knjizi, i svoju vlastitu paginaciju. Puni naslov pjesmarice glasi:

VENEC cerkvenih pesmi nabran iz raznih bukvic slovenskih pesnikov. Maribor 1858.

O primarnoj nakani autora *Venca*, Lavrencija Herga – za njegovo ime saznajemo tek u *Predgovoru* Antona Medveda 7. izdanju – izdavanju **crkvene pjesmarice**, govori *Opazka* na samom kraju 1. izdanja *Venca cerkvenih pesmi*. Navodim ju u prijevodu:

»Sabranim pjesmama kanio sam dodati samo nekoliko kraćih molitvica, koje svatko mora znati napamet. Ali s više mjesta bilo mi je savjetovano dodati i ostale potrebnije molitve koje vjernici upotrebljavaju kod javne službe Božje. Da bi što bolje udovoljio općim željama, sakupio sam ih nekoliko iz različitih izvora te ih zajedno s prijašnjima natisnuo pod naslovom: >Venec pobožnih molitev in opravil<, koje će biti priložene pjesmarici. Izda-

ŠTEFAN A. FERENČAK, magistar teologije i doktor muzikologije, habilitirani je docent za crkvenu glazbu i liturgijsko pjevanje na Teološkom fakultetu u Ljubljani i Mariboru. Osim pedagoškog rada na Teološkom fakultetu u Biskupijskoj školi za orgulje u Mariboru (voditelj) ponajprije istražuje crkvenu glazbu, crkvene pjesme, crkvene glazbenike i organologiju. Član je predsjedništva Međunarodnog udruženja za himnologiju (IAH).

vač« (str. 277 – 278). Prvom izdanju dodajem jednu spomena vrijednu zanimljivost: za *Venec pobožnih molitev in opravil* imprimatur je potpisao »stolni prošt« Franc Fridrich, a za *Venec cerkvenih pesmi* sam »knezovladika Anton Martin (Slomšek) s/r«.

U 2. i 3. izdanju naslov pjesmarice bio je malo promijenjen i skraćen, u 8. (1907., 581 broj pjesama) i u 9. izdanju (1921., 1000 brojeva pjesama) naslov je:

VENEC svetih pesmi za bogoljubne kristijane.

Brojna izdanja

Govoreći o broju izdanja *Venca*, moramo ponajprije razlikovati *Venec pobožnih molitev*, *Venec I*, i *Venec svetih pesmi*, *Venec II*. (Tako ih je označivao sam autor Lavrencij Herg, npr.: ³1879, str. 292, br. 288.)

Venec pobožnih molitev, *Venec I*, službeno je doživio osam izdanja; no sigurno ima dva osma izdanja sa 581-im brojem pjesama, i to s jednobojnom i s trobojnom naslovnom stranicom *Venca svetih pesmi*, ukupno dakle **devet izdanja**. Prva, zajednička naslovna stranica obaju *Veneca* u jednoj knjizi nepromijenjena je. 8. izdanje *Venca I* i *Venca II* s 1000 brojeva pjesama u jednoj knjizi dosad nisam našao.

Venec svetih pesmi, *Venec II*, doživio je devet izdanja, ako uzimamo u obzir samo oznake na naslovnim stranicama. No sigurno je da imamo ne samo dva osma izdanja s 581-im brojem pjesama, nego i dva osma izdanja s 1 000 brojeva pjesama, i opet s jednobojnom i trobojnom naslovnom stranicom. Jednobojno 8. izdanje dodatno je otišnuto s dva različita tiskarska stavka (tipa tiskarskih slova) predgovora *Slovenskemu ljudstvu*. To znači da imamo čak **pet osmih izdanja**. Tako je stvarno izišlo: sedam redovitih (od 1. do 7. izdanja), pet osmih i jedno deveto

izdanje; sve u svemu dakle **trinaest izdanja** *Venca svetih pesmi*.

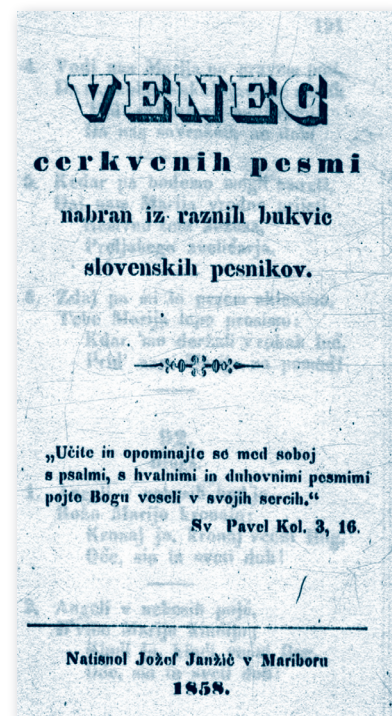
Izdanja *Venca svetih pesmi* ovako su slijedila: ¹1858., ²1867., ³1879., ⁴1882., ⁵1886., ⁶1889., ⁷1898., ⁸1907. (pet izdanja) i ⁹1921.

Broj i tekst pjesama

Broj pjesama digao se od 133 (u oba dijela) prvog izdanja, preko stvarnih 615 u oba dijela osmog izdanja (8A, s 581-im brojem pjesama), na 1 037 u osmom (8B, s 1 000 brojeva pjesama) i u devetom izdanju. U 3. (1879., br. 183 – 200) i 4. izdanju (1882., br. 189 – 206) litanjski otpjevi su samostalne jedinice s tekućim brojem, od 5. do 7. izdanja pod samo jednim zajedničkim brojem, a u 8. i 9. pod zajedničkim brojevima pojedinih litanija. Zbog ujednačenja i usporedivosti s ostalim pjesmaricama (npr. *Slavimo Gospoda*, br. 698 – 710 i 724 – 769) litanjski su otpjevi u svim izdanjima uzeti kao samostalne jedinice, pjesme sa svojim brojem, što zapravo i jesu.

U konačni broj pjesama ubrojene su i pjesme iz molitvenika, *Venca I*, a odbita ponavljanja, numerirani otpjevi kod svete mise, blagoslova itd.

O **tekstovima** pjesama potrebno je reći da je nakon smrti Lavrencija Herga (1906.) bio *Venec II* jezično prilično prerađen. U predgovoru *Slovenskemu ljudstvu* naime među ostalim čitamo: »U osmom izdanju hodočasti među narod omiljeli >Venec svetih pesmi< u povećanom i nekoliko promijenjenom obliku. Da bi se, što se pjesama tiče, postigla, koliko je to moguće, potpuna ujednačenost po svim slovenskim pokrajinama, odlučilo je >Katoliško tiskovno društvo< u Mariboru pripremiti izdanje koje bi moglo ugoditi velikoj većini Slovenaca. Prireditelju [najvjerojatnije je to bio Anton Medved Štajerski (1862. – 1925.)]¹ društvo

je naredilo neka sve pjesme >Venca< pregleda, zablude u razumijevanju vjerskih istina i vjerskog življenja ukloni, jezične pogreške popravi, pjesnički oblik po mogućnosti uljepša i knjigu po sadržaju organski uredi.« (str. III sl.). Zbog toga je prerađeno izdanje imenovao jednostavno »Novi >Venec« (str. V).

Autor

Od prvog do šestog izdanja autor *Venca* uopće se ne spominje. U sedmom izdanju (1898.) o autoru je na naslovnoj stranici zapisano samo: »Spisal duhovnik lavantinske škofije«. U *Predgovoru* dr. Antona Medveda konačno doznajemo ime autora: »Prvo izdanje [*Venca*] izišlo je god. 1858.; napisali su ga velečasni gospodin Lavrencij Herg, sadašnji prvostolni dekan u Mariboru, koji su tad bili kapelan u Sv. Jurija u Slov. goricama.« (Str. 3)

Na naslovnici autorovo se ime pojavljuje tek u osmom izdanju (1907.), to je po njegovoj smrti (1906.), ali i to

¹ Njegov suvremenik bio je Anton Medved Kranjski (1869. – 1910.), također svećenik i pjesnik.

samo na prvoj naslovnoj stranici obaju dijelova: »Spisal Lavrencij Herg, rajni stolni prošt«. Na naslovnica *Venca svetih pesmi* imena autora nema. No za kazalom molitvenog dijela čitava je stranica [VIII] posvećena uspomeni na pokojnog spisatelja, »ki je ta >Venec< Slovincem spletel«. Tu je i njegov kratak životopis: »G. Lavrencij Herg, katedralni prepošt lavantinski, pisac ove knjige, rođen je dana 9. kolovoza 1829. u Središču [na Dravi]. God. 1852. bio je u Grazu zaređen za svećenika. Do godine 1859. bio je kapelanom u raznim mjestima Gornje Štajerske i u Slovenskim goricama, zatim je bio do 1861. profesor bogoslovlja u Mariboru. Od godine 1861. do godine 1880. bio je župnik u Lembahu [danas Limbuš], a onda kanonik u Mariboru. Godine 1894. postao je katedralni dekan i god. 1900. katedralni prepošt lavantinski.« Umro je 28. kolovoza 1906. u Mariboru. Na vlastitu želju pokopan je »na groblju u Lembahu [Limbušu], gdje počivaju moja blaga mati« (iz oporuke).

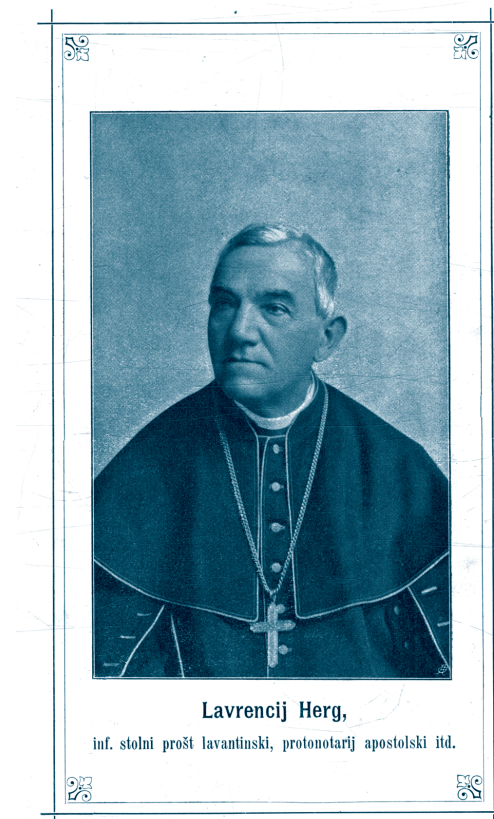
Osim *Venca* je Lavrencij Herg sakupio *Svete pesmi za šolarje*, koje su god. 1888. izašle već u četvrtom izdanju. Iste godine izdao je i zbirku *Narodne pesmi* I. i 1891. II. sveščić. Za mladež je pri-

premio *Duhovni vrtec ali molitvenik za katoliško mladež s podukon za sv. birmo* – 1885. izašao je *Tretji pomnoženi natis*; i god. 1893. 5. izdanje. U drugom dijelu tog molitvenika, *Cerkvene pesmi za nedelje in praznike Gospodove* ima 169 pjesama. Pokraj spomenutih Herg je pripremio i izdao još nekoliko djela koja nemaju veze s crkvenim pjesmama.

Venec svetih pesmi bio je do *Hvalimo Gospoda* (1979.) i *Slavimo Gospoda* (1988.) najviše tražena i priljubljena pjesmarica u sadašnjoj mariborskoj nadbiskupiji, a naročito u Prekmurju. Sa snimanja na terenu sjećam se da su u 70-im godinama 20. stoljeća mnoge pjevačice koje su predvodile crkveno pučko pjevanje u Prekmurju pjevale baš iz *Venčane knjige*. Nažalost, u posljednjim se desetljećima (a vjerojatno i prije) pjesmarice i molitvenike iz nepromišljenog poštivanja do priljubljenih predmeta pokojnica/ka stavljali u mrtvački sanduk vlasnica/ka, »da bo še v večnosti prepeval/a iz nje«, kako su najčešće opravdavali taj običaj. Tako je danas *Venec* prava rijetkost.

MALI VENEC

Cjelovitosti radi moram spomenuti da je Anton Strgar, župnik Sv. Magdalene u Mariboru, pripremio *Mali*

venec svetih pesmi za bogoljubne kristjane.² U zbirki je 112 brojeva pjesama. Zajedno s 11 litanjskih otpjeva pod istim brojem dakle u pjesmarici su 122-ije pjesme.

»Pjesme su doslovce uzete iz >Venca<, koji je založilo katoličko tiskovno društvo u Mariboru« (*Predgovor*).

ZAKLJUČAK

Opširno poglavlje o potankom broju pjesama u pojedinim izdanjima *Venca*, gdje treba uzeti u obzir i pjesme iz molitvenog dijela, tj. *Venca I*, i ujednačenost numeriranja pjesama, skratio sam na pregledan sažetak s godinama izdanja, brojem pjesama i izdavačima. Poglavlja o izvorima pjesničkih tekstova, podroban sadržaj s brojem pjesama (misle, blagdanske, Marijine, svetačke itd.), usporedba s uvažnijim slovenskim pjesmaricama itd., poglavlja, koja su inače integralni dio takvih obrada, nažalost još bi dodatno prestupila okvir članka u *Svetoj Ceciliji*.

Unatoč svemu tome nadam se da je značajnost i izuzetnost *Venca svetih pesmi* posvjedočena i u tome skraćenom obliku.

² Anton Strgar, *Mali venec svetih pesmi za bogoljubne kristjane*. Prvi natis. Založil kn. šk. predmestni župnijski urad pri Sv. Magdaleni v Mariboru 1916. Tisk tiskarne sv. Cirila.

Izdanje	Godina	Broj pjesama	Izdavač
1.	1858.	<i>Venec I</i> : 003 <i>Venec II</i> : 131 = 134	Jožef Janžič
2.	1867.	<i>Venec I</i> : 000 <i>Venec II</i> : ?	Miroslav Lejrer (= Friderik Leyrer)
3.	1879.	<i>Venec I</i> : 001 <i>Venec II</i> : 307 – 1 = 307	Jožef Martinz
4.	1882.	<i>Venec I</i> : 001 <i>Venec II</i> : 319 – 1 = 319	Jožef Martinz
5.	1886.	<i>Venec I</i> : 001 <i>Venec II</i> : 307-1+17 = 324	Jožef Martinc
6.	1889.	<i>Venec I</i> : 003 <i>Venec II</i> : 288+15 = 306	Jožef Martinc
7.	1898.	<i>Venec I</i> : 004 <i>Venec II</i> : 289+15+1 = 309	Katoliško tiskovno društvo v Mariboru
8A 1-b	1907.	<i>Venec I</i> : 003 <i>Venec II</i> : 581-6+37 = 615	Katoliško tiskovno društvo v Mariboru
8A 3-b	1907.	isto kao u 8A 1-b	Katoliško tiskovno društvo v Mariboru
8B 1-b	1907.	<i>Venec II</i> : I. dio: = 615 II. dio: 422 = <u>422</u> 1037	Katoliško tiskovno društvo v Mariboru
8B 3-b	1907.	isto kao u 8B 1-b	Katoliško tiskovno društvo v Mariboru
9.	1921.	isto kao v 8B: 1037	Katoliško tiskovno društvo v Mariboru

MALI VENEC

1.	1916.	br. 112 + 11 litanjskih otpjeva (br. 108) = 122	Kn. šk. predmestni župnijski urad pri Sv. Magdalen v Mariboru

Legenda

8A 1-b = 8. izdanje s 581-im brojem pjesama i jednobojnom naslovnom stranicom.

8A 3-b = 8. izdanje s 581-im brojem pjesama i trobojnom naslovnom stranicom.

8B 1-b = 8. izdanje s 1000 brojeva pjesama i jednobojnom naslovnom stranicom.

8B 3-b = 8. izdanje s 1000 brojeva pjesama i trobojnom naslovnom stranicom.

k 05. izdanju: u molitveniku, *Venec I*, je jedna pjesma, koju treba dodati: + 1;

u pjesmarici, *Venec II*, ima 307 bojeva; a br. 287 samo je uputa u *Venec I*,

bez teksta pjesme, znači: – 1; ali tu ima još 18 litanjskih otpjeva pod jednim brojem;

dakle: 1 + 307 – 1 + 17 = 324.

ZUSAMMENFASSUNG

In der slowenischen Hymnologie nimmt *Venec svetih pesmi / Kranz heiliger Lieder* nicht nur einen bedeutenden, sondern sogar einen überragenden Platz ein. Diese Sammlung ist das bis jetzt bei weitem umfangreichste slowenische Kirchenliederbuch. Die achte vermehrte Auflage vom Jahr 1907 und in die neunte Auflage von 1921 beinhalten 1000 Nummern, beziehungsweise 1037 Lieder.

Der Autor von *Venec* wird erst in der siebenten Auflage im Jahr 1898 bekannt gegeben, das heißt 40 Jahre nach der ersten Auflage, jedoch nicht auf der Titelseite, sondern im Vorwort auf Seite 3: »Die erste Auflage erschien 1858; [Venec] wurde vom hochwürdigen Herrn Lavrencij Herg, dem jetzigen Domdekanus in Maribor verfasst, der damals Kaplan in der Pfarre Sv. Jurij v Slovenskih goricah war. Erst in der »Achten erweiterten Auflage« aus dem Jahre 1907 lesen wir auf der Titelseite, »Verfasst von LAVRENCIJ HERG, dem verstorbenen Domprobst.«

Lavrencij Herg wurde in Središče ob Dravi, am 9. August 1829, geboren. In Graz studierte er Philosophie und The-

ologie und wurde bereits nach dem dritten Jahr des Theologiestudiums, am 25. Juli 1852, zum Priester geweiht. Bis 1859 war er Kaplan (St. Margarethen an der Raab, Edelsbach, Sv. Jakob v Slov. goricah, Sv. Jurij v Slovenskih goricah), dann zwei Jahre Professor für Kirchengeschichte und biblische Archeologie an der theologischen Hochschule in Maribor, 1859-1861. Danach wurde er Pfarrer in Limbuš von 1861-1880 und zuletzt Kanonikus und Domdekanus, Domprobst und Choralist in Maribor. Er starb am 28. August 1906 in Maribor und wurde auf dem Friedhof in Limbuš beigesetzt.

Außer *Venec* verfasste und veröffentlichte er noch *Duhovni Vrtec* ali Molitvenik za katoliško mladež im Jahr 1893, mit 169 Kirchenliedern; *Svete pesmi za šolarje* in 1888; *Zbirka narodnih pesmi*, den I. Band 1888, der II. Band folgte 1891; *Venite adoremus* kam 1900 in deutscher Sprache heraus und 1901 in slowenischer Sprache; *Družba vednega češčenja presv. Rešnjega Telesa* in Slowenisch und Deutsch und *Večna molitev* im Jahr 1904. Für den treuen, eifrigen und fruchtbaren Dienst

an der Kirche in Slowenien wurden ihm zahlreiche kirchliche Auszeichnungen zuteil.

Venec svetih pesmi erschien in neun Auflagen, wenn wir die Bezeichnungen auf den Titelseiten gelten lassen. Es gibt jedoch nicht nur zwei achte Auflagen mit 581 und 1000 Liednummern, sondern auch zwei achte Auflagen mit 581 und zwei mit 1000 Liednummern. Diese haben ein- und dreifarbige Titelseiten. Bei der einfarbigen Titelseite mit 1000 Liednummern haben wir noch zusätzlich zwei verschiedene Drucksätze des Vorwortes »Slovenskemu ljudstvu« – *An das slowenische Volk*. Das heißt, es gibt sieben ordentliche (1 bis 7), fünf achte und eine neunte, in der Summe also *dreizehn Auflagen* von *Venec svetih pesmi*.

Die Zahl der Lieder stieg – bis auf die 6. und 7. Auflage – stetig an. So waren es in der 1. Ausgabe 134 an der Zahl, in der 8. Auflage schon 615 und in der 8. vermehrten und in der 9. Auflage bereits 1037 Lieder. Das Jahr der einzelnen Auflagen und deren Liedzahl sind in einer Tabelle am Ende des Aufsatzes zusammengefasst (siehe oben).

Glas Koncila

www.glas-koncila.hr

Miho Demović

Rasprave i prilozi

iz stare hrvatske glazbene prošlosti

Monumentalno djelo, rukopis-zbornik na gotovo 900 stranica predstavlja pedesetogodišnje znanstveno, pedagoško i reproduktivno glazbeno stvaralaštvo dr. Mihe Demovića. Djelo s više od 160 fotografiskih priloga, više od 200 stranica notnih priloga predstavlja »dokument« kojim je muzikolog Miho Demović, vjeran vlastitim vizijama i istraživačkim spoznajama o povijesti hrvatske glazbe, obvezao i zadužio kako domaću tako i inozemnu kulturnu javnost da bogati fundus hrvatske glazbene prošlosti proučava, vrednuje i čuva od zaborava.

Informacije i narudžbe: Glas Koncila, Kaptol 8, pp.216, 10001 Zagreb,
tel.: +385 (0)1 4874 319, faks: +385 (0)1 4874 303
[http://www.glas-koncila.hr/knjizara.](http://www.glas-koncila.hr/knjizara;); e-pošta: web-izlog@glas-koncila.hr

